

www.e-rara.ch

**R. P. Doct. Martini Lutherii Augustiniani theologi synceri lucubrationum
pars una**

Luther, Martin

Basileae, Anno 1520

Universitätsbibliothek Basel

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-1796>

R. p. ac theologi vere Christiani Martini Lutherii sermo de digna praeparatione cordis pro
suscipiendo sacramento eucharistiae

---

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

R. P. AC THEOLOGI

VERE CHRISTIANI MARTINI LUTHERII

Sermo de digna preparatione cordis pro susci-
piendo sacramento eucharistiae.Manifeste
mortalia con-
fitenda.Inuidia &
odium proxi-
mi potissimum

PRIMO necessarium est, ut omnia peccata manifeste mortalia confitearis atque doleas. Manifeste dico, quia occulta nemo scire potest, iuxta illud **Psal. xvij.** Delicta quis intelligit?

SECUNDO, inter omnia peccata mortalia, praecipue inuidiam, displicentiam, aut quaecumque prorsus amaritudinem cordis erga proximum tuum deponas. Non est enim aliud peccatum aequale huic sacramento aduersum atque discordia, contrarium est enim & nomini, & rei huius sacramenti. Nomen est communio.

Communio.

Res, unitas cordium, sicut una fides, unum baptisma, unus deus, una spes, ac prorsus omnia eadem & communia. Quod & figuratur in speciebus sacramenti. In quibus multa grana, amissa singulorum differentia in unum panem, item uuae multae amissa sua quoque differentia, in unum uinum redactae sunt.

Nullus speret
humano studio
omne et
ga omnes a/
maritudinem
deponere
posse.

TERTIO, quia iuxta scripturam, Stultus est qui in corde suo confidit, cumque nullus sit hominum, qui non habeat debitorem (ut beatus Augustinus ait) nullus est qui non inueniat, aut certe non aduertit, uel ignorat sese inuenire in aliquibus uel aliquo, quod sibi displiciat, desperandum est tibi de tuo studio, quod non poteris omnem erga omnes amaritudinem deponere. Ideoque iuxta **CHRISTICO-** filium, intres cubiculum, ores patrem tuum, ut ignorantias tuas non meminisse uelit, & id per gratiam suam facere, quod tuis uiribus non potes, id est, cor dulce & commune dare. Sed haec praeparatio est remota, etiam confessuro necessaria, & quilibet sacramentum recepturo. Ideo.

Anima uacuam
& esurientem
offerat.

QUARTO oportet, ut animam uacua & esurientem offeras, id est, te plenum multis malis morbisque animae confitearis, sicut in ueritate es, etiam si forte non sentias, nam (ut **B. Augu.** ait) iste cibus nihil aquae odit, ac saturum fastidientemque stomachum, nihil ita quaerit, sicut animam esurientem & sitientem, ut ipse quoque dominus **Matth. v.** Beati qui esuriunt iusticiam, quam ipsi saturabuntur. Item beata uirgo: Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Et **Psal. cvj.** Quia satiavit animam inanem, & animam esurientem satiavit bonis. Bona uero quae sunt alia quam illa, quae **Galat. quinto** recitat **Apostolus:** Fructus spiritus sunt charitas, gaudium, pax, patientia, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, longanimitas, modestia, continentia, castitas. In his si te sentis deficere, & gemis, optaque illa obtinere, securus accede. Nusquam enim inuenies illa nisi in isto sacramento.

Bona animae

COROLLARIUM.

Optima dispositio
est in
sui indispositio-
ne.

Optima dispositio est, non nisi ea qua pessime es dispositus, & e contra, tunc pessime es dispositus, quam es optime dispositus. Quod sic intelligit, quod quam sentis te miserrimum & egenum gratia, iam eo ipso capax es gratiae, & idoneus maxime. Rursum plusquam mortem & infernum timeas, ne quam sic accedas, ut tibi dispositus uidearis ac dignus, quasi allaturus deus cor mundum, quod potius ibi fuerat querendum & recipiendum. Stat firma & insolubilis sententia: Non est opus medico bene habentibus, sed male habentibus. Nam sicut non tunc, ita nec nunc Christus uenit uocare iustos, sed peccatores a poenitentia

Ideo

Ideo poenitentia potius post, q̄ ante sacramentum digne peragitur. Deus tuus est bonorum tuorum non indigens, sed bonorū suorum largus in te uenit ad te.

COROLLARIUM. II.

Magnus & perniciosus error est, si quis accedat ad sacramentum, ea nixus fiducia, quod confessus est, quod non est sibi conscius mortalis peccati, quod orationes & preparatoria sua premiserit. Omnes h̄ iudicium sibi māducāt & bibūt quia ihs omnibus non fiunt digni, neq̄ puri, immo per eā fiduciā puritatis peius polluuntur. Fiunt autem puri per fidem, ut sequitur.

Fiducia puritatis a pctō perniciofa.

Quinto, id cura, ut cum plena aut saltem possibili fide accedas, certissime confidens tere gratiam consecuturum. Tantum enim accipies, quantum credis te accepturū. Sicut Christus ait: Quicquid orantes petieritis, credite q̄ accipietis, & fiat uobis. Et iterum dicit tibi illud, Fiat tibi sicut credidisti. Si enim accederes sine ista fide, iudicium tibi omnino acciperes & mortē. Sic em̄ in omni alio sacramēto non nisi illusio & fictio agitur, si sine fide suscipit, quod est horrendum. Hęc itaq̄ fides sola & summa ac proxima dispositio, facit uere puros & dignos: Quia non nitit̄ in operibus aut uiribus nostris, sed in purissimo, pijsimo, firmissimocq̄ uerbo Christi, dicētis: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam uos. Et iterum: Beati qui esuriunt & sitiunt iusticiā quoniam isti saturabuntur. Fides em̄ est que iustificat, purificat, dignificat. Et Actuum. xv. Fide purificans corda eorum.

Fides iustificat.

COROLLARIUM

Quicquid sit de cōtritione tua, de poenitētia uera uel falsa, illud maxime stude, ut in præsumptione istorum uerborum Christi accedas, Et sic accedens illum minaberis, & facies tua non confundetur. Vel matrem eius noli mendacem facere, ubi dicit: Esurientes impleuit bonis, Et multo magis, ne ipsummet dominū arguas mendacij, ubi promittit: Venite ad me omnes. Argues autem mendacij, si non credis eū ita facturū tibi sicut promittit. Ideo infidelitas est maximum peccatū, & recta blasphemia in charitatem diuinam.

Fiducia uerborū Christi accedendū.

Non credere maximum peccatum.

Sexto: Si sentis te nec ista, duo posse, uel satis posse, si uere senties, si teip̄m probes, h̄c nō ueriaris, cum Apostolis dominū orare: Dñe adauge nobis fidē. Et cū illo patre dæmoniāci, Marci. ix. Domine, adiuua incredulitatē meam. Sic intra in cubiculum tuum, & dic patri tuo in cœlis: Ecce mi domine Iesu Christe, miseriam meam respice, inops & pauper sum ego, & tamen adeo fastidiosus medicinae tuæ, ut nec dititias gratiæ tuæ suspirēm. Accende in me domine desyderiū gratiæ tuæ, & fidem promissionis tuæ, ut non offendam te optimū deum meum peruersa mea & incredulitate & saturitate mea. Ac sic accede cum fiducia misericordiæ eius, & in timore indignitatis tuæ. Sed hic tractādum est illud Apostoli prima Corin. undecimo: Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat &c. Hoc uerbum multi sic intelligere uidentur, ac si uelit Apostolus nos nō ante accedere, q̄ donec inuenerimus nos dignos & puros ab omni peccato, ideo sibiipsis faciunt angustiam & carnificinam conscientiæ, discutiendo, conterendo, confitendo non solum uenialia, sed ea quæ nō sunt peccata. Et ihs factis (qd̄ est horredum barathrū præsumptionis) iā secrete accedūt, nec de fide sua qui cōp̄ solliciti, uolunt em̄ iusti & digni uenire, & similes deo sicut Lucifer, cū deberent uelle iusti & digni fieri & redire a deo.

Precatio pro fide.

Probet seipsum homo intelligitur.

Igitur illud uerbi dictum est contra eos qui Christum diuidebant in diuersas sectas, alij uolentes esse Pauli, alij Cephæ, alij Apollo, alij Christi. prima Corin. iij.

Temerariū
iudicium pro
hibuit.

De peccatorum
examine in-
telligi potest.

Corin. iij. Et ideo inuicem iudicabant Et damnabāt atq; cōtemnebant. Insuper ad sacramentum aliū alios praeueniebant, & praesumebant ut aliū uēturi nihil haberēt, ut clare ex textu & glossa beati Ambrosij patet. Quos Apostolus arguit & pronunciat indigne manducare &c. Volens ut seipsos potius probarent, iudicarent, damnarent, & non alios. Ea enim discordia (ut supra quoq; diximus) maxime facit indignos & reos corporis domini. Et hanc eius esse sententiam sequentia ostendunt. Itaq; fratres mei, cum conuenitis ad manducandum, inuicē expectate, ne in iudicium conueniatis. Item: Si nos ipsos iudicemus, nō utiq; iudicāremur a domino. Item: Non diiudicans corpus domini, quasi diceret, ita acceditis, ac si corpus domini nihilo esset dignius reliquo pane naturali. Potest quidem illud uerbum etiam de probatione intelligi, qua homo peccata sua discutit atq; ponderat. Sed ea non est satis, nec p̄tinet nisi ad insensatos & crassos illos sacramenti contemptores. Non enim sufficit ut probes & ponderes, q̄ malus fueris, nisi magis ponderes & probes, q̄ bonus fieri cupias & anheles.

COROLLARIUM I.

Dignus nemo
ex se.

¶ Si Apostolus per ea uerba uellet nos probari a nobis, usq; dū digni fieremus, prorsus ad impossibile nos obligasset, & omnes homines, etiam sanctos cōmunionē priuasset. Sibi deniq; ipse in pluribus locis contradixisset, ubi clamat, omnes esse peccatores, & sola fide iustificandos. Oporteret enim accessurum ad sacramentum esse certissimum, se sine omni peccato mortali esse, si non uelit iudiciū sumere. At impossibile est ut ex se & suis uiribus certus fiat, iuxta illud: Delicta quis intelligit? Et illud Hieremias: Prauū & inscrutabile est cor hominis, quis scrutabitur illud? Ego dominus scrutans renes & corda. Relinquitur itaq; ut certitudo illa stet super firmā infallibilemq; petram, id est, Christum & uerbum eius.

COROLLARIUM II.

Vera & solida
sui ipsius
probatio.

Indignum te
agnoscas clar
mentiae dei.

In fide ecclesia
accedas.

¶ Quare uera & solida probatio est, si te inueneris inanem quidem & sine pondere salutis & iustitiae, onustum uero ac laborantem in multis malisq; cupiditatibus. Quibus inuentis, anhelus sitias gratiam & misericordiam, easq; non dubites tete consecuturum. Sic beatus Gregorius reprehendens Petrum, quod dominum iussisset exire a se, quia peccator esset, ait: Si te peccatorem agnoscis, nō oportet repellere dominum a te, sed multo magis inuitare. Et beatus Ambrosius: Quia quotidie pecco, necesse habeo quotidie cōmunicare. Et quidam patrū cōsuluūt, ne facile quis se abstineret a cōmuniōe, ne forte simul & lōge fiat a Christo. Non enim uenenum nobis dedisse ac reliquisse timendus est. Qui nouissimum ac maximū charitatis, quam ad peccatores gerit, memoriale seipsum protestatur nobis reliquisse, dum institueret sacramentum illud. ¶ Septimo: Si tandem adeo infirmus es in fide, ut nec illa te satis iuuent, aut nō possis ea praestare apprehende illud nouissimum infirmorum remediū, & permitte te sicut infantem gestari in ulnis & sinu matris ecclesiae, immo cum paralytico in lectulo ut dñs fidē illorū saltem intueatur, quando tua nulla est, id est, ut infide uel uniuersalis ecclesie, uel hominis fidelis tibi noti accedas, & audaciter dicas domino Iesu: Ecce domine mi Iesu Christe, doleo me tam infirmū, ut de tuo inastimabili in nos amore nihil aut tam purum praesumam. Ideo suscipe me in fide ecclesiae tuae, & illius aut illius hominis. Quicquid enim sit de me, necesse esto domine me obedire ecclesiae tuae, que iubet ut accedam. In obedientia uenio saltem, si nihil aliud affero. Et crede firmiter, quod non indignus accesseris

feris. Non est dubium quin obedientiam ecclesie tanquam sibi factam acceptet. Deinde non potest fieri ut ecclesie fides te permittat perire, non magis certe quam paruum, qui alienae fidei merito baptizatur & saluatur. Sic beatus Bernardus, cum aliquando fratrem haberet nimis timidum & scrupulosum, ita ut nollet celebrare, ait ad eum: **Vade mi frater, & celebra in fide mea.** Iuit ille obediens, & sanatus est ab omni languore conscientiae suae. Haec itaque latius dixi, quia compertum habeo, multorum concionatorum terroribus eo redactas Christianorum conscientias, ut sibi ex Christo Mosen fecerint, ex remedio uenenum, dum Christum falso imaginantur exactorem magis quam largitorem, ultorem magis quam propiciatorem, & in summa, damnatorem, non saluatorem: ita ut iam nec nominis sui, quod est Iesus Christus, id est salutaris & unctus, gloria sit in cordibus nostris, nisi nudis syllabis. Non igitur omnino oportet terribiles iudicij minas intentare, sed duris & insensatis. Trepidis uero atque scrupulosis, leuius misericordiae promissiones sunt declarandae, quia alia medicina alijs morbis conuenit.

Obedientia ecclesiae utilis.

Ex Christo Mosen faciunt

Octauo. Nec illud omittendum, immo maxime curandum, ut memoria passionis Christi non omittatur. Quid enim prodest si digne praepareris, & non impleas id ad quod te praeparasti? Nam praecipit dominus, id sacramentum non nisi in memoriam sui celebrari: ideo omittendum est, si memoriam eius omittere uoles. Sic dixit: **Haec quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis.** Et Paulus, **Quotiescunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem domini annuntiabitis donec ueniat.** Inde enim statuit ecclesia, ut missa sine euangelio non legatur. Haec memoria autem alium requirit sermonem, quia non minus & ipsa in superstitiones, & literalem hypocrisim apud multos uersa, quam pleraque alia sacratissima dona dei.

Memoria passionis Christi.

*Euangelium in missa legendum
Literalis hypocrisis.*

DE QUOMODO CHRISTI PASSIO SIT CONSIDERANDA.

HOMINI non est necessarium ut Christum in ipsius passione deploret, sed magis seipsum in Christo. Nam passio Christi (ut sanctus pater Augustinus dicit) non solum nobis exemplum est, ut sequamur eius uestigia, & in nobis membra terrena crucifigamus, sed etiam est sacramentum & mysterium, Christum per suam temporalem & corporalem passionem nostram spiritualem perpetuam passionem ueteris hominis uicisse & crucifixi esse. Itaque passionem Christi utiliter uel auditurus, uel lecturus, uel consideraturus, talem concipias necesse est affectum, tanquam ipse eandem passionem in & cum Christo patereris. Ergo audiens Christum flagellatum uel percussum, considera hoc significari te spiritualiter flagellatum uel percussum. Sicut igitur tibi, si modo sanae mentis homo es, dolet te spiritu maligno cruciari, ita dolet & quidem uehementius dolet id Christo propter te in sua passione. Tu pateris ex merito, Christus propter te, & innocenter, portans in cruce non sua, sed tua peccata. Ita confitebatur latro in cruce passionem Christi. Sic & discite ex corporali passione Christi, cognitionem tuae spiritualis passionis, & noticiam tuam ipsius. Christus in sua passione personam nostrorum peccatorum suscepit, ideo nos in cordibus nostris tales coram deo apparere debemus sicut

Homo seipsum in Christo deploret.

Christus flagellatus.

sicut

Miseria no-
stra in Chri-
sto desenda.

sicut ipse coram hominibus pro nobis apparuit. Et quemadmodum ipse propter nos lamētatus est, ita debemus nos ipsos super eum deplorare: sicut mulieribus dixit: Nolite flere super me, sed super uos & super filios uestros. Igitur qui seipsum non intelligit & inuenit in passione Christi, eam non intelligit sufficienter, & frustra compatitur Christo, siue Christi uicem dolet, quia ex Christi passione non discit sibi ipsi compati. Ideo pro te Christus fleuit, conuestus est & passus, ut discas tuam propriam passionem & miseriam ante deum deplorare. Nam te recognoscens coram deo filium mortis, merito debes flere donec perpetuo libereris. Si ergo ita efficaciter tuam miseriam in passione Christi recognosceres, facilis tibi esset humilitas, mansuetudo, clementia, contemptus mundi, & cetera libenter etiam Christum in omnibus ipsius sequeris passionibus. Quis enim nollet flere uidens suam miseriam esse tantam, ut pro ea aeterna, infinita & innocens persona pateretur: nam terribile est auditu, neque mirandum in parte nostra, si quis quod nostrum penitus desperaret, tantam miseriam considerans, nisi e diuerso magna dei misericordia in solatium succurreret, per quam nemo in deo de sua salute desperare debet. Si enim deus filium pro nobis tradidit, dedit etiam in ipso nobis omnia. Quapropter uocatus in conscientia tua in accusationem, poenā, & mortem coram deo tunc confitere & deplora id totum ex merito uenisse, & respice Christum omnia innocenter & immerito patientem, id quod unicum tibi solatium sit.

FINIS.

ACTA REVEREN-

DI PATRIS MARTINI LUTHERII AUGE-
STINIANI APVD D. LEGATVM
APOSTOLICVM AV-
GVSTAE.

PIOLECTORI F. MARTINVS
LUTHERIVS S.

Aurium pietas

Voluisse do-
cere puniunt.

GENOSCE mihi charissime lector, quod toties nugis meis horas tibi perdo, facio id multum inuitus, dandum rogo putes & hoc necessitati. Placuit in caelo, ut & ego fabula hominum fierem, quod tamen sic me debere domino confiteor, ut non dubitem, totum ijs quoque hominibus tribuendum, quibus tanta est aurium pietas, ut suauissima praesentis simaque ueritate offendatur usque ad insanam cordis & oris & operis impietatem. Vexauerunt iam diu Ioanem Reuchlinum secretarium consultorem, uexant nunc me quaestionarium (ut sic dixerim) disputatorem, nec consilia, nec disputationes passuri. Speramus fore deinceps, ut praecio suo infelicissimo, somnia quoque & cogitationes mortalium uexent. Quis enim ab ijs Behemoth dentibus securus est, quando eos deuorant, qui secretum te consulunt, aut aperte doceri tantum petunt. Nouum (deum immortalem) & memorabile crimen, uoluisse doceri, & quaesiuisse ueritatem. Atque id in Ecclesia regnoque